

การจัดการความรู้ด้านองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว (5A's)
ที่สอดคล้องกับบริบทการส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ
ในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
**Knowledge Management of Tourism Destination Components
(5As) in Support of Promoting Wellness Tourism Businesses in
the Eastern Economic Corridor (EEC)**

ประสาสน์ นิยม^{1*}

พรภัทร อินทรวรพัฒน์¹

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต¹

รุ่งนภา เลิศพัชรพงศ์²

โรงเรียนการท่องเที่ยวและการบริการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

*e-mail: nprasat99@gmail.com

Prasat Niyom¹

Ponrpat Intaravorrachat¹

Faculty of Management Science, Suan Dusit University¹

Rungnapa Lertpatcharapong²

School of Tourism and Hospitality Management, Suan Dusit University²

Received: April 26, 2024, Revised: June 22, 2024, Accepted: July 11, 2024

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพเป็นแนวทางหนึ่งในการช่วยพัฒนาเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกให้มีความสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น แต่การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพยังมีความไม่ชัดเจนในกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การศึกษาจึงมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ศึกษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพบนพื้นฐานอัตลักษณ์ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก 2) วิเคราะห์และจัดประเภททรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพบนพื้นฐาน อัตลักษณ์ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกตามองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว และ 3) เสนอแนวทางการจัดการความรู้ด้านองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

การวิจัยนี้เป็นแบบผสมผสานวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวภาครัฐและภาคธุรกิจ จำนวน 45 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,230 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก

ผลการวิจัยมีดังนี้ ภาครัฐทั้งในระดับประเทศและระดับกระทรวงกำหนดนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพอย่างชัดเจน ส่วนระดับจังหวัดมีความพร้อมของทรัพยากรด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพแตกต่างกัน ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความต้องการตามองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว 5 ด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ 1) สิ่งอำนวยความสะดวก 2) ที่พัก 3) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว 4) กิจกรรมการท่องเที่ยว และ 5) ความสามารถในการเข้าถึงง่าย กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ แบ่งได้ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) อาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ 2) การนวดไทยและสปา 3) การออกกำลังกาย และ 4) การพัฒนาจิตใจ ส่วนแนวทางการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกได้เสนอแนวทางพัฒนาดังนี้ แนวทางการจัดการความรู้ด้านองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทการส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

คำสำคัญ: การจัดการความรู้ แหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ

Abstract

Wellness tourism is an alternative to enhance the development of the Eastern Economic Corridor (EEC) zone. However, activities related to wellness tourism have not yet been clearly defined. Therefore, this study aims to explore, analyze, and categorize wellness tourism resources based on cultural wisdom in the EEC zone according to tourism components. It also seeks to propose guidelines for knowledge management regarding the components of wellness tourism in the area. This research utilized a mixed-methods approach, integrating both qualitative and quantitative approaches. Qualitative data were collected through in-depth interviews and focus group discussions with 45 key informants, including executives from government and private sector tourism agencies. The sample in the quantitative inquiry was selected from the total population of Thai tourists in the EEC based on the convenience sampling method. Quantitative data were collected from 1,230 individuals in this group using a survey instrument. Results revealed that the government has clearly defined policies to promote wellness tourism at both national and ministerial levels. At the provincial level, the availability of wellness tourism resources varies. Tourists' opinions on the requirements for tourism destination components are grouped into five categories in their respective order: amenities, accommodations, tourist attractions, activities, and accessibility. However, their views on wellness tourism activities fall into four categories: healthy food and beverages, Thai massage and spas, physical exercise, and spiritual development. In executing wellness tourism in the EEC, it is suggested that knowledge management strategies for tourism components must align with the promotion of local wellness tourism businesses.

Keywords: Knowledge Management; Tourist Attractions; Wellness Tourism

บทนำ

เขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) กำหนดให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นหนึ่งในสิบอุตสาหกรรมเป้าหมาย (The Eastern Economic Corridor Office of Thailand, 2024) โดยแผนปฏิบัติการการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2560 - 2564 มีเป้าหมายคือ จุดหมายที่ผสมผสานระหว่างธุรกิจและการพักผ่อน เป็นการเดินทางมาทำงานพร้อมกับการท่องเที่ยวและพักผ่อนกับครอบครัว กำหนดทิศทางการท่องเที่ยวแต่ละจังหวัดไว้ดังนี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา วิถีแห่งชีวิต (The Way of Life) มีจุดเด่นด้านการดำเนินวิถีชีวิต วัฒนธรรมและการเกษตร จังหวัดชลบุรี ความทันสมัยแห่งตะวันออก (Modern of the

East) มีความทันสมัยผสมผสานกับความเป็นท้องถิ่น และเมืองพัทยาเป็น 1 ใน 5 ของเมือง MICE หรือ Meetings, Incentives, Conventions, Exhibitions ของประเทศไทย โดยเป็นเมืองที่พัฒนาการจัดงานทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการประชุมบริษัทและสมาคมทั้งในระดับองค์กรภูมิภาค จนถึงระดับนานาชาติ เป็นการจัดงานที่มุ่งเน้นบริการนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมการประชุมและงานแสดงสินค้าเป็นหลัก จังหวัดระยอง เมืองธุรกิจ (BIZ City) เป็นพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมและมีการดำเนินธุรกิจเป็นจำนวนมาก แนวทางการพัฒนาตามแผนที่สำคัญ คือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างแรงดึงดูดและจูงใจให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวในพื้นที่มากขึ้น เช่น การส่งเสริมให้เกิดแนวโนม้การท่องเที่ยวใหม่ที่มีความหลากหลายรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวได้มากยิ่งขึ้น เป็นต้น (The Eastern Economic Corridor Office of Thailand, 2018)

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) เป็นการเดินทางที่จัดขึ้นนอกสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยเพื่อการรักษาปรับปรุง หรือฟื้นฟูสุขภาพของแต่ละบุคคลทั้งทางกายและใจ (Mueller, & Kaufmann, 2001) ในปี พ.ศ. 2565 เศรษฐกิจสุขภาพของประเทศไทยอยู่ในอันดับ 24 ของโลก และลำดับ 9 ของกลุ่มประเทศเอเชียแปซิฟิก มูลค่าทางเศรษฐกิจประมาณ 34.6 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา ประเทศไทยมีการให้บริการเกี่ยวกับธุรกิจสุขภาพที่ดี ตั้งแต่การทำสมาธิทางพุทธศาสนา ศิลปะการต่อสู้ เช่น มวยไทย เป็นต้น รวมทั้งอาหารไทย ประเทศไทยเป็นที่รู้จักในด้านการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมระดับโลกและสถานบำบัดเพื่อสุขภาพด้วยภาคการท่องเที่ยว การแพทย์ และสุขภาพที่เป็นที่ยอมรับระดับโลก (Global Wellness Institute, 2024) ทั้งนี้ การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Tourism) เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพควรมีองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 ด้าน หรือ 5A ของแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม (Dickman, 1997; Kokkhangplu, & Kaewnuch, 2021) ประกอบด้วย 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) 2) ความสามารถในการเข้าถึงง่าย (Accessibility) 3) ที่พัก (Accommodation) 4) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) และ 5) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) ซึ่งช่วยเพิ่มความพึงพอใจ ให้แก่นักท่องเที่ยว (Suwannachim, Buranakul, Chetupong, & Suwannawach, 2016)

การจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) เป็นกระบวนการเพื่อสร้างหรือแสวงหาความรู้ที่สะสมอยู่ในองค์กร เพื่อเผยแพร่และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม (Shang, Lin, & Wu, 2009) การศึกษาค้นคว้าได้นำกระบวนการจัดการความรู้มาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการถ่ายทอดความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพของเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกมาสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ธุรกิจและสังคม (Muenchan, Pimonsompong, Buddhahumbhitak, & Dabphet, 2018)

โดยสรุปการพัฒนาเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเป็นความจำเป็นเร่งด่วนของประเทศไทย ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพเป็นอีกแนวทางในการช่วยพัฒนาเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกให้มีความสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น โดยที่กระบวนการจัดการความรู้จะเป็นระบบสามารถช่วยรวบรวมความรู้ของแหล่งเรียนรู้เชิงส่งเสริมสุขภาพที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อเก็บรักษาและเผยแพร่ให้แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่มีความสนใจให้สามารถเข้าถึงและสืบค้นได้อย่างสะดวก ช่วยสร้างแรงจูงใจให้ผู้สนใจมาเยี่ยมชมเยือนแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพบนพื้นฐานอัตลักษณ์ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก
2. วิเคราะห์และจัดประเภททรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพบนพื้นฐานอัตลักษณ์ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกตามองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว

3. เสนอแนวทางการจัดการความรู้ด้านองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในเขตระเบียบงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

ทบทวนวรรณกรรม

นโยบายภาครัฐที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ

นโยบายของรัฐในระดับประเทศและระดับกระทรวง ประกอบด้วย แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านที่ 5 การท่องเที่ยว (พ.ศ. 2566- 2580) (Office of the National Economic and Social Development Council, 2023) แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านเศรษฐกิจ (ฉบับปรับปรุง) (The Economic Reform Board, 2021) และแผนปฏิบัติราชการระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563 - 2565) ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Tourism and Sports, 2020) แสดงให้เห็นว่า ภาครัฐกำหนดนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพอย่างชัดเจน ด้วยการยกระดับคุณภาพการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพให้ได้มาตรฐานระดับสากล การสร้างสรรค์การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพรูปแบบใหม่บนพื้นฐานของทรัพยากรที่มีศักยภาพโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และเอกลักษณ์ความเป็นไทยในการให้บริการ การยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ด้านแพทย์แผนไทยให้มีมาตรฐานระดับสากล และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ (Khiawpairee, & Jarutach, 2022) รวมทั้งเสนอแบบจำลอง “อารมณ์ดี มีความสุข” (Happy Model) เน้น กินดี อยู่ดี ออกกำลังกายดี แบ่งปันสิ่งดี ๆ โดยที่ 1) การกินดี คือ อาหารท้องถิ่นและสมุนไพรที่มีประโยชน์ สะอาด และปลอดภัย 2) การอยู่ดี คือ ที่พักได้มาตรฐานพร้อมด้วยสิ่งอำนวยความสะดวก มีสิ่งแวดล้อมที่ดี 3) ออกกำลังกายดี คือ มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกายและใจ เช่น นวด/สปาของท้องถิ่น นั่งสมาธิ กิจกรรมการออกกำลังกายที่นักท่องเที่ยวชื่นชอบ เช่น ขี่จักรยาน วิ่งเดินมาราธอน ว่ายน้ำ ดำน้ำ ปีนเขา มวยไทย เป็นต้น และ 4) แบ่งปันสิ่งดี ๆ คือ การทำกิจกรรมร่วมกับท้องถิ่น ชุมชน และเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) เป็นการเดินทางที่จัดขึ้นนอกสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยเพื่อการรักษา ปรับปรุง หรือฟื้นฟูสุขภาพของแต่ละบุคคลทั้งทางกายและใจ (Mueller, & Kaufmann, 2001) สามารถแบ่งประเภทการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) การท่องเที่ยวเพื่อการรักษา (Medical Tourism) หมายถึง การเดินทางที่จัดขึ้นภายนอกสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยเพื่อดูแลสุขภาพ เพิ่มประสิทธิภาพ หรือฟื้นฟูสุขภาพของแต่ละบุคคลผ่านการรักษาทางการแพทย์ 2) การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Tourism) หมายถึง การเดินทางที่จัดขึ้นนอกสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย มีวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริมสุขภาพที่เน้นด้านจิตใจมากกว่าด้านกายภาพ เป็นลักษณะของสุขภาพที่มีความสมดุลของร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ (Padilla-Meléndez & Del-Águila-Obra, 2016; Xie, Guan, He, & Huan, 2022) ในบทความนี้ กำหนดขอบเขตการวิจัยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเท่านั้นไม่ครอบคลุมการรักษาทางการแพทย์

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ มีความหลากหลายมาก อาทิ 1) กิจกรรมการผ่อนคลาย เช่น นวดแผนไทย สปา อบ/ประคบสมุนไพร อาบน้ำแร่ หรือน้ำพุร้อน ธรรมชาติ พังทมนั่งสมาธิ การรับประทานอาหารและเครื่องดื่มสมุนไพร 2) กิจกรรมการออกกำลังกาย เช่น โยคะ แอโรบิก ว่ายน้ำ ปีนเขา พายเรือ วิ่ง เดินรำ ชกมวย การฝึกกายบริหาร ท่าฤๅษีดัดตน 3) การดูแลรักษาความงามให้คงสภาพ เช่น การทำสปา การพอกโคลน (Muenchan, Pimonsompong, Buddhahumbhitak, & Dabphet, 2018; Vajrathorn, Phengphan, & Kosaiyawat, 2017; Dini, & Pencarelli, 2022) ทั้งนี้เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพมีความสมดุลทั้งร่างกายและจิตใจ รวมทั้งสอดคล้องกับแบบจำลอง “อารมณ์ดี มีความสุข” (Happy Model) ซึ่งเน้น กินดี อยู่ดี ออกกำลังกายดี แบ่งปันสิ่งดี ๆ ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ จึงสำรวจ

แหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก โดยจัดเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) อาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ 2) การนวดไทยและสปา 3) การออกกำลังกาย และ 4) การพัฒนาจิตใจ

แนวคิดองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว

องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 ด้าน หรือ 5A ของแหล่งท่องเที่ยว (Dickman, 1997; Kokkhangplu, & Kaewnuch, 2021) ได้แก่ 1) **สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction)** เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพราะแหล่งท่องเที่ยวต้องมีสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติ ชายหาด ภูเขา เป็นต้น 2) **ความสามารถในการเข้าถึงง่าย (Accessibility)** แหล่งท่องเที่ยวต้องมีเส้นทางหรือเครือข่ายคมนาคมขนส่งที่สามารถเข้าถึง ตลอดจนสามารถติดต่อเชื่อมโยงกันระหว่างแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้สะดวก 3) **ที่พัก (Accommodation)** สถานที่เพื่อการพักอาศัยระหว่างการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้ได้รับความสะดวกสบายและประทับใจ เกิดความรู้สึกปลอดภัย ทำให้นักท่องเที่ยวอยากอยู่ท่องเที่ยวในระยะเวลาที่นานขึ้น 4) **สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)** การบริการทุกประเภทที่ดี มีคุณภาพ และมีความสะดวกสบายสำหรับนักท่องเที่ยวขณะท่องเที่ยว เช่น อาหาร น้ำดื่ม ห้องสุขา เป็นต้น และ 5) **กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)** เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถกระทำได้ในระหว่างเดินทางท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว (Suwannachim, Buranakul, Chetupong, & Suwannawach, 2016) โดยการพัฒนาและปรับปรุงองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกที่เหมาะสมย่อมสร้างความพึงพอใจให้แก่ักท่องเที่ยวสูงขึ้น (Siripornpisuth, & Chaiya, 2016)

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) เกี่ยวข้องกับการสร้างหรือแสวงหาความรู้ที่สะสมอยู่ทั่วทั้งองค์กร เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่องค์กร ทำให้มีความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น (Shang, Lin, & Wu, 2009) กระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 1) การสร้างความรู้ 2) การแบ่งปันความรู้ 3) การเก็บรักษาความรู้และการจัดทำเป็นเอกสาร และ 4) การนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ (Migdadi, 2020) สำหรับในประเทศไทย กระบวนการจัดการความรู้ นิยมใช้ตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ หรือ กพร. 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5) การเข้าถึงความรู้ 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ 7) การเรียนรู้ (Office of the Public Sector Development Commission, 2017) ทั้งนี้เมื่อหลอมรวมความรู้และเทคโนโลยีสารสนเทศให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัลที่สอดคล้องกับการจัดการความรู้ย่อมส่งผลที่ดีในการเพิ่มมูลค่าให้กับองค์กร (Janruang et al., 2022) สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ใช้การจัดการความรู้ของ กพร. เพื่อเป็นแนวทางในการนำเสนอการจัดการความรู้ด้านองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

วิธีการวิจัย

1. **วิธีการดำเนินการวิจัย** การวิจัยเป็นแบบผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ มีวิธีดำเนินการดังนี้

1.1 **กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย** ประกอบด้วย 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) การสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว และผู้ประกอบการธุรกิจแหล่งท่องเที่ยว การสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจแหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวชาวไทย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต้องมีประสบการณ์ในวิชาชีพไม่น้อยกว่า 5 ปี แต่ละกลุ่มมีจำนวน 5 คน จังหวัดละ 15 คน 3 จังหวัด รวมทั้งสิ้น 45 คน

2) การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกปีพ.ศ. 2566 จังหวัดชลบุรี จำนวน 13,717,882 คน จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 5,667,188 คน จังหวัดระยอง จำนวน 4,191,746 คน รวม 23,576,816 คน (Ministry of Tourism, & Sports, 2023) หาขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีของ Krejcie, & Morgan (1970) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,230 แบ่งเป็นจังหวัดละ 410 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก

2. เครื่องมือในการวิจัย

2.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview) เป็นการสอบถามเกี่ยวกับสภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพตามองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว 5 องค์ประกอบในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) 2) ความสามารถในการเข้าถึงง่าย (Accessibility) 3) ที่พัก (Accommodation) 4) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) และ 5) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย ร่วมกับการสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันองค์ความรู้ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกอีกครั้ง เพื่อค้นหาข้อสรุปในประเด็นความต้องการ และแนวทางในการจัดการความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว 5 องค์ประกอบ

2.2 การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีการวิจัยวิทยาเชิงสำรวจกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวในแหล่งชุมชน ผู้วิจัยพัฒนาแบบสอบถามการวิจัยจากการศึกษาบทความและทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว 5 องค์ประกอบ โดยเป็นแบบสอบถาม Rating Scales แบบ Likert's Scales 5 ระดับคำถาม ดังนี้ 4.51-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด 3.51-4.50 หมายถึง ระดับมาก 2.51-3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง 1.51-2.50 หมายถึง ระดับน้อย และ 1.00-1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด ในแบบสอบถามประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ส่วนที่ 3 ข้อมูลองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว 5 องค์ประกอบที่สอดคล้องกับบริบทการส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก และส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

3. ความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล

3.1 การทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยว จำนวน 3 ท่าน พิจารณาแบบสอบถามทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามในแบบสอบถาม

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า รวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน จึงสามารถใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกันจากวิธีวิทยาที่ต่างกัน (Chantavanich, 2008) ได้แก่ การศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการใช้แบบสอบถามในการสำรวจเพื่อถ่วงถ่วงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

3.2 การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสอบถามเชิงสำรวจใช้การคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องของแบบสอบถามในแต่ละข้อคำถามก่อนการเก็บข้อมูล จำนวน 30 ชุด ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคต้องอยู่ในช่วง 0.70-1.00 ซึ่งเป็นระดับที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นระดับสูงในการอธิบายรูปแบบความแปรปรวนของข้อมูล (Srisuk, 2009) ผลการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97 จำแนกได้ ดังนี้ 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เท่ากับ 0.79 2) ความสามารถในการเข้าถึงง่าย เท่ากับ 0.79 3) ที่พัก เท่ากับ 0.87 4) สิ่งอำนวยความสะดวก เท่ากับ 0.87 และ 5) กิจกรรมการท่องเที่ยว เท่ากับ 0.81 ซึ่งมีค่ามากกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 0.70 แสดงว่า แบบสอบถามอยู่ในระดับมีความเชื่อมั่นสูง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมีขั้นตอนหลัก 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การจัดระเบียบข้อมูล 2) การแสดงข้อมูล และ 3) การหาข้อสรุป

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์มหาวิทยาลัยสวนดุสิต เอกสารรับรองเลขที่ SDU-RDI 2021-015 เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2564

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ศึกษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพบนพื้นฐานอัตลักษณ์ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพและสอดคล้องกับแบบจำลอง “อารมณ์ดี มีความสุข” ทำให้สามารถจัดกลุ่มกิจกรรมได้ออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) อาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ 2) การนวดไทยและสปา 3) การออกกำลังกาย และ 4) การพัฒนาจิตใจ ทั้งนี้ได้สำรวจแหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสมในแต่ละจังหวัด มีรายละเอียดดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ จังหวัดชลบุรี

1.1 ด้านอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ อาทิ 1) จิมมีสลัด ที่ตั้ง อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เป็นร้านอาหารสำหรับครอบครัว และ 2) คริวบ้านป่าบุญ ที่ตั้ง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เป็นร้านอาหารไทยที่มีส่วนผสมของสมุนไพร

1.2 ด้านการนวดไทยและสปา อาทิ 1) บ้านประคบทองไทยสปา ที่ตั้ง อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ให้บริการนวดแผนไทยช่วยรักษาให้กับผู้คนที่มีความผิดปกติด้านสุขภาพ และเป็นสถานศึกษาวิชาการนวดแผนโบราณที่สำคัญของจังหวัดชลบุรี และ 2) เฌอ มาสสาจ ที่ตั้ง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เสน่ห์แห่งบ้านเรือนไทยกลางเมืองพัทยา ผสานกับการนวดและบำบัดสุขภาพแบบโบราณของเฌอ มาสสาจ

1.3 ด้านการออกกำลังกาย อาทิ แหลมฉบัง อินเทอร์เน็ตเซ็นแนล คันทรีคลับ ที่ตั้ง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี สนามกอล์ฟคุณภาพมาตรฐานระดับสากล 27 หลุม ออกแบบโดย Jack Nicklaus โปรกอล์ฟระดับโลก

1.4 ด้านการพัฒนาจิตใจ อาทิ 1) วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร ที่ตั้ง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ภายในมีพระบรมธาตุเจดีย์มหาจักรีพิพัฒน์ ประดิษฐานพระเจดีย์ทองบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และ 2) สำนักปฏิบัติธรรมสันตยาสม ที่ตั้ง อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี สำนักปฏิบัติธรรมที่มีความสะอาด สงบ สันติ เหมาะสมที่จะปฏิบัติธรรม ดิฉันดับหนึ่งในห้าของสำนักปฏิบัติธรรมที่ดีของจังหวัดชลบุรี

2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ จังหวัดระยอง

2.1 ด้านอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ อาทิ นายคลมะขามเต่า ระยอง 2539 ที่ตั้ง เมืองระยอง จังหวัดระยอง ร้านอาหารไทย ให้บริการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ได้รับรางวัล "THAI SELECT" (พื้นแดง) ของกระทรวงพาณิชย์ ที่มอบให้แก่ร้านอาหารไทยที่ได้รับคัดเลือกเพื่อรับประกันว่า ร้านนี้มีรสชาติไทยแท้ หรือมีรายการอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น

2.2 ด้านการนวดไทยและสปา อาทิ สวนสมุนไพร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ตั้ง อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) ได้จัดทำสวนสมุนไพรขึ้นเป็นแห่งแรกของประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ.

2527-2528 ณ บริเวณศูนย์บำรุงรักษาและบ้านพักพนักงาน เนื้อที่ประมาณ 60 ไร่ โดยรวบรวมสมุนไพรพันธุ์ต่าง ๆ มาปลูกไว้กว่า 260 ชนิด

2.3 ด้านการออกกำลังกาย อาทิ 1) สนามกอล์ฟ อีสเทอร์น สตาร์ คันทรี่ คลับ แอนด์ รีสอร์ท ที่ตั้ง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง เป็นสถานที่จัดการแข่งขันกอล์ฟในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค มีความท้าทายมากมายสำหรับนักกอล์ฟที่มีประสบการณ์ และ 2) **วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยววิถีชุมชนตำบลปากน้ำประแส** ที่ตั้ง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ชุมชนปากน้ำประแสเป็นชุมชนโบราณตั้งแต่สมัยอยุธยา มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติ และมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประชากรที่อาศัยมีทั้งชาวไทยและชาวจีน พื้นที่ชุมชนประเพณีทั้งส่วนที่ติดริมน้ำและด้านในที่ไม่ติดริมน้ำ ประชากรที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมน้ำประกอบอาชีพประมง ในส่วนที่ไม่ติดริมน้ำตั้งแต่หน้าวัดตะเคียนงาม ไปจรดทุ่งคลองปูน ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน

2.4 ด้านการพัฒนาจิตใจ อาทิ 1) วัดละหารไร่ ที่ตั้ง อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง วัดแห่งนี้มีชื่อเสียงมากในช่วงของสมัยพระครุภวนาภิวัตน์ หรือหลวงปู่ทิม อิสริโก เป็นเจ้าอาวาส เป็นเกจิอาจารย์ดังแห่งภาคตะวันออก และ 2) **สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดระยอง แห่งที่ 2 วัดโคกหิน (ปักยี่คีร์ราม)** ที่ตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ศูนย์อบรมปฏิบัติธรรมและกัมมัฏฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน

3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ จังหวัดฉะเชิงเทรา

3.1 ด้านอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ อาทิ 1) บ้านปลาชุม ที่ตั้ง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา เมนูจากวัตถุดิบพื้นถิ่น เมนูท้องถิ่นสร้างสรรค์ และ 2) **บ้านสวนเมล่อน** ที่ตั้ง อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีฟาร์มเป็นของตนเอง และเปิดเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร มีอาหารและเครื่องดื่มไว้ให้บริการนักท่องเที่ยว มีเมล่อนที่หวานปนเค็มทำให้มีรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์และปลอดภัยจากสารเคมี

3.2 ด้านการนวดไทยและสปา อาทิ สวนพฤกษศาสตร์เขาหินซ้อน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ตั้ง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นสวนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2523 เพื่อเป็นแหล่งปลูกรวบรวมพืชสมุนไพรชนิดต่าง ๆ ไว้ศึกษาวิจัยทางวิชาการ เผยแพร่การใช้ประโยชน์ และเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้

3.3 ด้านการออกกำลังกาย อาทิ สนามกอล์ฟ บางปะกง ริเวอร์ไซด์ คันทรี่ คลับ ที่ตั้ง อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา สนามกอล์ฟมาตรฐาน 18 หลุม ตั้งอยู่บนพื้นที่กว่า 600 ไร่ ได้รับการยกย่องให้เป็นสนามกอล์ฟพรีเมียมแห่งแรกในประเทศไทย โดยได้รับรางวัล “ASIA POPULAR AWARD 1991” (พ.ศ. 2534) ประเภทสนามกอล์ฟ

3.4 ด้านการพัฒนาจิตใจ อาทิ 1) วัดโสธรวรารามวรวิหาร ที่ตั้ง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นพระอารามหลวง ชั้นตรี เป็นที่ประดิษฐาน หลวงพ่อพุทธโสธร พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดฉะเชิงเทรา และ 2) **วัดผาฉัตราราม (ศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติ)** ที่ตั้ง อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดฉะเชิงเทรา แห่งที่ 5 ศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติ ให้ความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนา และความสำคัญของการวิปัสสนากรรมฐาน

วิเคราะห์และจัดประเภททรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพบนพื้นฐานอัตลักษณ์ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกตามองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพแต่ละจังหวัดมีความพร้อมของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพที่แตกต่างกัน จังหวัดชลบุรี มีความพร้อมการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพมากที่สุด ถัดมาเป็นจังหวัดระยอง และจังหวัดฉะเชิงเทรา ตามลำดับ สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัด ดังนี้

“**คุณเอ :** จังหวัดชลบุรีเป็นเมืองท่องเที่ยวหลักอยู่แล้ว คือ พัทยา เศรษฐกิจรายได้หลักมาจากการท่องเที่ยว ในส่วนการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพมีความพร้อมอยู่แล้วในเรื่องของสถานที่ที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ เช่น มีสถานับการนวดหรือสปา รวมถึงโรงแรมระดับห้าดาวที่มีในเรื่องของการบริการสปาที่ติดอันดับ เป็นต้น รวมถึงยังมีสนามกอล์ฟในพัทยาอีก 20 กว่าสนาม และจังหวัดชลบุรีมีความพร้อมในทุกด้าน ในด้านการเดินทาง ด้านทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ด้านบุคลากรที่อยู่รวมกัน จังหวัดชลบุรี เป็นจังหวัดในภาคตะวันออกที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างดี”

“**คุณบี :** จังหวัดระยองอาจจะมีโอกาสเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพประมาณร้อยละ 60 ในด้านสินค้าและการบริการการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ จังหวัดระยองไม่ได้ลงมือทำในด้านการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพตั้งแต่ต้น ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะไปท่องเที่ยวที่สวนพฤกษศาสตร์”

“**คุณซี :** ใน 3 จังหวัดนี้มีศักยภาพทางการตลาดอยู่แล้ว และ EEC ที่กำลังจะเกิดขึ้น จังหวัดชลบุรี ระยองมีความพร้อมในเรื่องของการท่องเที่ยว แต่ในจังหวัดจะเชิงเทราสถานที่ต่าง ๆ ยังคงโดดเด่นไม่มากพอควรจะต้องหาผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ เช่น ฟัทยาละลายโจรเป็นสมุนไพรที่มีชื่อเสียงของประเทศไทย เป็นต้น”

ทั้งนี้เมื่อจำแนกแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพรายจังหวัดตามองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว 5 องค์ประกอบในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ได้ผลสรุป ดังนี้

2.1 ความคิดเห็นของผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพตามองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว 5 องค์ประกอบ ในเขตระเบียบงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

ผลการวิเคราะห์การสนทนากลุ่มย่อยกับผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในเขตระเบียบงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก สามารถสรุปผลตามองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว 5 ด้าน ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การสนทนากลุ่มย่อยของผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพตามองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว 5 องค์ประกอบในเขตระเบียบงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว	จังหวัดชลบุรี	จังหวัดระยอง	จังหวัดฉะเชิงเทรา
1. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction)	<ul style="list-style-type: none"> - จังหวัดชลบุรีเป็นเมืองท่องเที่ยวหลักอยู่แล้ว คือ พัทยา มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจมาก เศรษฐกิจรายได้หลักมาจากการท่องเที่ยว - การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพมีความพร้อมอยู่แล้ว ในด้านสถานที่ที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ - การนวด/สปา มีโรงแรมระดับห้าดาวที่ให้บริการสปา ที่มีชื่อเสียง - มีสนามกอล์ฟในพัทยากว่า 20 สนาม - มีร้านอาหารเพื่อสุขภาพให้บริการ 	<ul style="list-style-type: none"> - จังหวัดระยองมีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม เช่น ทะเล เกาะ สถานที่ดำน้ำ เป็นต้น - มีสวนผลไม้ที่มีชื่อเสียง และมีสวนผลไม้ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ - การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพมีความหลากหลาย เช่น ทัวร์สปา ทัวร์สวนสมุนไพร เป็นต้น ในภาพรวมสามารถเป็นไปได้ แต่กลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่อาจจะเป็นชาวต่างชาติ เพราะถ้าเป็นกลุ่มลูกค้าชาวไทยก็สามารถหาพื้นที่เกี่ยวกับสวนสมุนไพรในจังหวัดอื่น ๆ ได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - จังหวัดฉะเชิงเทรามีสถานที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ได้แก่ วัดโสธรวรารามวรวิหาร การไหว้ขอพรหลวงพ่อโสธร โบสถ์สแตนเลส วัดหัวสวน - นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ของจังหวัดเกือบทั้งหมดเป็นคนไทย - การพัฒนาตลาดเชิงสร้างสรรค์จังหวัดฉะเชิงเทรามีน้อย
2. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)	<ul style="list-style-type: none"> - อาหารเพื่อสุขภาพที่ใช้สมุนไพรเป็นส่วนประกอบ - การนวดไทย - สปา - การเล่นกอล์ฟ - กีฬาทางน้ำ - การปั่นจักรยานในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> - อาหารท้องถิ่นเชิงสุขภาพ เช่น หมูชะมวง ปลาต้มหวาน น้ำพริกกะปิ เป็นต้น คนในชุมชนจะจัดอาหารใส่ปิ่นโตเพื่อนักท่องเที่ยวได้ทาน - อาหารและผลไม้ - การปั่นจักรยานตามชุมชน - การว่ายน้ำ - การวิ่ง - การดำน้ำ - ศูนย์เรียนรู้ป่าวังจันทร์ (ปตท.) - สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - การนำมะพร้าวมาแปรรูปเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเชิงสุขภาพ เช่น น้ำมันมะพร้าว เป็นต้น - การริมนมควายเพื่อนำมาดื่มเพื่อสุขภาพ - ฟาร์มควายเป็นจุดเด่นของจังหวัดฉะเชิงเทราที่จังหวัดอื่นยังไม่มี - การปั่นจักรยาน - การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพเกี่ยวกับสมุนไพร ที่อำเภอพนมสารคาม แต่นักท่องเที่ยวไม่รู้จักมากนัก

องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว	จังหวัดชลบุรี	จังหวัดระยอง	จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. ความสามารถในการเข้าถึงง่าย (Accessibility)	<ul style="list-style-type: none"> - การเดินทางไปยังจังหวัดชลบุรีมีความสะดวกมาก มีวิธีการเดินทางที่หลากหลาย การเดินทางทางบก เช่น ทางหลวงพิเศษหมายเลข 7 (Motorway) การเดินทางทางอากาศ เช่น สนามบินอู่ตะเภา และในอนาคตรถไฟความเร็วสูงเชื่อม 3 สนามบิน จุดค้อยเรื่องของสภาพอากาศ ในการจัดงานต่าง ๆ และความหนาแน่นของยานพาหนะ 	<ul style="list-style-type: none"> - การเดินทางทางบก - การเดินทางทางอากาศ สนามบินอู่ตะเภา 	<ul style="list-style-type: none"> - จังหวัดฉะเชิงเทรามาเดินทางได้ง่าย เพราะอยู่ใกล้กรุงเทพฯ
4. ที่พัก (Accommodation)	<ul style="list-style-type: none"> - มีความพร้อมทางด้านที่พัก - โรงแรมระดับห้าดาว มีการให้บริการสปาที่มีชื่อเสียง 	<ul style="list-style-type: none"> - ธุรกิจโรงแรมของจังหวัดมีทั้งระดับ 1 - 5 ดาว ทำให้จังหวัดระยองสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทุกรูปแบบ 	<ul style="list-style-type: none"> - การพักค้างคืนน้อย เนื่องจากจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นจังหวัดที่ใกล้กับกรุงเทพฯ ทำให้คนไม่นิยมพักค้างคืน - โรงแรมในฉะเชิงเทรามีน้อยมาก โรงแรมภายในจังหวัดมีอยู่ 3 โรงแรม ที่อยู่ริมแม่น้ำบางปะกง
5. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)	<ul style="list-style-type: none"> - ภาครัฐควรช่วยเหลือเรื่องมาตรฐานด้านการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในจังหวัด โดยการฝึกอบรมเพื่อให้ภาคเอกชนมีมาตรฐานและความรู้ ทำให้จังหวัดชลบุรีมีการสร้างการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพที่แตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ เพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดและสร้างภาพลักษณ์ใหม่ 	<ul style="list-style-type: none"> - การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือ ททท. ได้ทำการตลาดล่วงหน้าสำหรับการท่องเที่ยวจังหวัดระยอง เพื่อส่งผ่านไปยังต่างประเทศ - มีการประชาสัมพันธ์คนในประเทศให้มีการใช้คูโปง หรือ Gift Voucher ต่าง ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพเกิดขึ้นได้ยาก เพราะกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีน้อย ทำให้เกิดความไม่คุ้มค่าในการลงทุน

2.2 ความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ

ผลการวิจัยเชิงสำรวจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพและความต้องการด้านองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว พบว่า คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 1,230 คน ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 858 คน (ร้อยละ 69.8) อายุระหว่าง 51 - 60 ปี จำนวน 444 คน (ร้อยละ 36.1) การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 780 คน (ร้อยละ 63.4) และมีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 507 คน (ร้อยละ 41.2)

ตารางที่ 2 ความสนใจกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ประเภทผ่อนคลาย

ลำดับที่	ความสนใจกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพประเภทผ่อนคลาย	จำนวน	ร้อยละ
1	การรับประทานอาหารและเครื่องดื่มสมุนไพร	768	62.4
2	นวดแผนไทย	609	49.5
3	อาบน้ำแร่หรือน้ำพุร้อนธรรมชาติ	561	45.6
4	สปา	462	37.6
5	การใช้สมุนไพร	351	28.5

จากตารางที่ 2 พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ประเภทผ่อนคลายที่ได้รับความนิยมมากที่สุด 5 ลำดับแรก ได้แก่ การรับประทานอาหารและเครื่องดื่มสมุนไพร ร้อยละ 62.4 นวดแผนไทย ร้อยละ 49.5 อาบน้ำแร่หรือน้ำพุร้อนธรรมชาติ ร้อยละ 45.6 สปา ร้อยละ 37.6 และการใช้สมุนไพร ร้อยละ 28.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ความสนใจกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ประเภทการออกกำลังกาย

ลำดับที่	ความสนใจกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพประเภทการออกกำลังกาย	จำนวน	ร้อยละ
1	เดินออกกำลังกาย	783	63.7
2	ขี่จักรยาน	711	57.8
3	ว่ายน้ำ	447	36.3
4	วิ่ง	369	30.0
5	โยคะ	282	22.9

จากตารางที่ 3 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ประเภทการออกกำลังกายที่ได้รับความนิยมมากที่สุด 5 ลำดับแรก ได้แก่ เดินออกกำลังกาย ร้อยละ 63.7 ขี่จักรยาน ร้อยละ 57.8 ว่ายน้ำ ร้อยละ 36.3 วิ่ง ร้อยละ 30.0 และ โยคะ ร้อยละ 22.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว 5 องค์ประกอบ

องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
1. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)	4.52	0.50
2. ที่พัก (Accommodation)	4.47	0.52
3. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction)	4.43	0.47
4. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)	4.41	0.49
5. ความสามารถในการเข้าถึงง่าย (Accessibility)	4.40	0.50

ผลการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว 5 องค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญสูงสุด ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ($\bar{X}=4.52$, S.D.=0.50) เกี่ยวข้องกับ 1) ร้านอาหาร/ร้านจำหน่ายสินค้าที่จำเป็น มีความสะอาด ปลอดภัย มีคุณภาพมาตรฐาน และมีการบริการที่ดีต่อสุขภาพ 2) มีป้าย/สัญลักษณ์ที่บอกเส้นทาง ไปยัง

แหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน และ 3) มีบริการข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยว ในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน ลำดับที่สอง **ที่พัก (Accommodation)** ($\bar{X} = 4.47, S.D. = 0.52$) เกี่ยวข้องกับ 1) ที่พักมีความสะอาด เข้าถึงง่าย และปลอดภัย 2) ที่พักมีราคาเหมาะสมตามประเภทและลักษณะของที่พัก และ 3) ที่พักมีจำนวนมากเพียงพอสามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวได้ ลำดับที่สาม **สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction)** ($\bar{X} = 4.43, S.D. = 0.47$) เกี่ยวข้องกับ 1) สถานที่ท่องเที่ยวมีศักยภาพ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยต่อสุขภาพของนักท่องเที่ยวไม่ได้รับอันตราย 2) สถานที่ท่องเที่ยวมีบรรยากาศที่เหมาะสมกับการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมสุขภาพ และ 3) วิถีชีวิตชุมชนมีเอกลักษณ์เอื้อต่อการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมสุขภาพ ลำดับที่สี่ **กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)** ($\bar{X} = 4.41, S.D. = 0.49$) เกี่ยวข้องกับ 1) ราคาของการเข้ารับบริการ กิจกรรมการท่องเที่ยว มีความชัดเจน และเป็นมาตรฐานเดียวกัน 2) คนในชุมชน มีมนุษยสัมพันธ์ ยินดี และเต็มใจ ในการต้อนรับและให้บริการนักท่องเที่ยว และ 3) ผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถถ่ายทอดความรู้ ให้กับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ และลำดับที่ห้า **ความสามารถในการเข้าถึงง่าย (Accessibility)** ($\bar{X} = 4.40, S.D. = 0.50$) เกี่ยวข้องกับ 1) ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน มีความชัดเจน ยุติธรรม และมีมาตรฐานเดียวกัน 2) การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว มีความสะดวก รวดเร็วและปลอดภัย และ 3) มีความสะดวกในการเดินทางต่อในเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยง

แนวทางการจัดการความรู้ด้านองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

ผู้วิจัยได้จัดทำแนวทางการจัดการความรู้ด้านองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก หรือ KM5AEEC4D (รูปที่ 1) มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 แนวทางการขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก หรือ EEC4D

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) อาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ 2) การนวดไทยและสปา 3) การออกกำลังกาย และ 4) การพัฒนาจิตใจ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้พัฒนาแนวทางการขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก หรือ EEC4 ดี หรือ EEC4D ได้แก่ 1) อาหารดี 2) นวดไทยดี 3) ออกกำลังกายดี และ 4) จิตใจดี รายละเอียด ดังนี้

1) อาหารดี การส่งเสริมการรับประทานอาหารและเครื่องดื่มที่มีส่วนประกอบด้วยสมุนไพรไทย โดยภาครัฐและภาคเอกชนควรร่วมกันจัดโครงการเทศกาลอาหารและเครื่องดื่มสมุนไพรไทยระดับโลก โครงการเทศกาลอาหารสุขภาพดี โครงการส่งเสริมศูนย์อนุรักษ์สมุนไพรไทย

2) นวดไทยดี การส่งเสริมการนวดไทย สปา อบ/ประคบสมุนไพร โดยภาครัฐและภาคเอกชนควรร่วมกันจัดโครงการนวดไทยและแพทย์ทางเลือกแห่งอาเซียน โครงการกำกับและตรวจสอบมาตรฐานการให้บริการนวดไทยและมาตรฐานการนวดไทย

3) ออกกำลังกายดี การส่งเสริมการออกกำลังกายที่นักท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพนิยม เช่น การเดินออกกำลังกาย จักรยาน วายน้ำ วิ่ง โยคะ พายเรือ แอโรบิก ปั่นเขา เต็นท์ รำ ชกมวย เป็นต้น โดยภาครัฐและภาคเอกชนควรร่วมกันจัดโครงการเทศกาลอาหารสุขภาพ นวดไทย และการเดินวิ่งเพื่อสุขภาพ

4) จิตใจดี การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา การปฏิบัติธรรม การนั่งสมาธิเพื่อการพัฒนาจิตใจ ภาครัฐควรสำรวจวัดและสถานปฏิบัติธรรมในแต่ละจังหวัด โดยมีการดูแลความปลอดภัยให้แก่ผู้มาปฏิบัติธรรมตามโครงการพัฒนาจิตใจของจังหวัดที่จัดขึ้นในแต่ละเดือน

3.2 แนวทางการขับเคลื่อนแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก หรือ EEC4D ผสานองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว 5A

1) **สิ่งอำนวยความสะดวก** ภาครัฐและภาคธุรกิจควรมีแนวทางในการกำกับและพัฒนาร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้าที่จำเป็นให้มีความสะอาด ปลอดภัย มีคุณภาพมาตรฐาน และมีการบริการที่ดี จัดทำและปรับปรุงป้าย สัญลักษณ์ที่ชี้บอกเส้นทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้ชัดเจน และให้บริการข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยวในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนเพื่อทำให้การตัดสินใจเพื่อการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพได้อย่างถูกต้องและชัดเจน

2) **ที่พัก** ภาครัฐและภาคธุรกิจควรมีกำกับ ตรวจสอบและพัฒนาที่พักในแต่ละและประเภทให้มีความสะอาด เข้าถึงง่าย และปลอดภัย มีราคาเหมาะสมตามประเภทและลักษณะของที่พัก และมีจำนวนเพียงพอสามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวได้

3) **สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว** ภาครัฐและภาคธุรกิจควรสำรวจและแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพที่มีศักยภาพ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยต่อสุขภาพของนักท่องเที่ยวไม่ให้ได้รับอันตราย สำรวจและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวให้มีบรรยากาศที่เหมาะสมกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ และค้นหาชุมชนมีอัตลักษณ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพเพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพต่อไป

4) **กิจกรรมการท่องเที่ยว** ภาครัฐและภาคธุรกิจควรมีกำกับและตรวจสอบราคาของการเข้ารับบริการ กิจกรรมการท่องเที่ยว ให้มีความชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกัน และให้ความรู้แก่คนในชุมชนให้มีมนุษยสัมพันธ์ ยินดี และเต็มใจในการต้อนรับและให้บริการนักท่องเที่ยว ส่งเสริมผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

5) **ความสามารถในการเข้าถึงง่าย** ภาครัฐและภาคธุรกิจควรมีกำกับและตรวจสอบค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน มีความชัดเจน ยุติธรรม และมีมาตรฐานเดียวกัน สำรวจเส้นทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย พัฒนาให้แต่ละเส้นทางมีความสะดวกในการเดินทางต่อไปในเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงอื่น ๆ ได้ง่าย

3.3 แนวทางการจัดการความรู้ด้านองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

กระบวนการจัดการความรู้ตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5) การเข้าถึงความรู้ 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ 7) การเรียนรู้ มีแนวทางดังนี้

1) **การบ่งชี้ความรู้** ภาครัฐ ผู้ประกอบการธุรกิจ และนักท่องเที่ยว ควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพให้ตรงกัน เช่น การกำหนดความหมายและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ เป็นต้น ในงานวิจัย พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย 1) นวดไทยและสปา 2) ร้านอาหารส่งเสริมสุขภาพ 3) สถานที่ออกกำลังกาย และ 4) สถานที่พัฒนาจิตใจ เมื่อแต่ละภาคส่วนมีความเข้าใจตรงกันแล้ว ย่อมทำให้ภาครัฐสามารถส่งเสริมและสนับสนุนได้ตรง และครอบคลุมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ในขณะที่ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพสามารถรวมกลุ่มลักษณะของธุรกิจที่มีลักษณะสัมพันธ์กัน จึงทำให้การรวมกลุ่มเข้มแข็งขึ้น รวมทั้งนักท่องเที่ยวก็จะทราบความหมายและประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพได้ดีขึ้น ในส่วนของความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว 5 ด้าน ได้แก่ 1) สิ่งอำนวยความสะดวก 2) ที่พัก 3) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว 4) กิจกรรมการท่องเที่ยว และ 5) ความสามารถในการเข้าถึงง่าย เป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญแตกต่างกัน จึงเป็นประเด็นที่ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชนต้องบริหารจัดการให้สอดคล้องกับความต้องการ โดยเฉพาะองค์ประกอบที่ถูกค่าให้ความสำคัญอันดับแรก ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การมีร้านอาหาร หรือร้านจำหน่ายสินค้าที่จำเป็น มีความ

สะอาดปลอดภัย มีคุณภาพมาตรฐาน การมีป้ายหรือสัญลักษณ์ที่บอกเส้นทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน และมีการให้ข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยวในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน เป็นต้น เป็นสิ่งที่จำเป็นมากและควรดำเนินการเพื่อตอบสนองตามความต้องการของนักท่องเที่ยว

2) การสร้างและแสวงหาความรู้ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชน ควรดำเนินการจัดสร้างหรือแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย 1) นวคไทยและสปา 2) ร้านอาหารส่งเสริมสุขภาพ 3) สถานที่ออกกำลังกาย และ 4) สถานที่พัฒนาจิตใจเพื่อสร้างการเรียนรู้ให้แก่บุคลากรของหน่วยงาน และให้บริการแก่หน่วยงานภาครัฐอื่นที่เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานภาคเอกชนที่มีความจำเป็นในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งเป็นแหล่งข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวเพื่อใช้ในการตัดสินใจในการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ

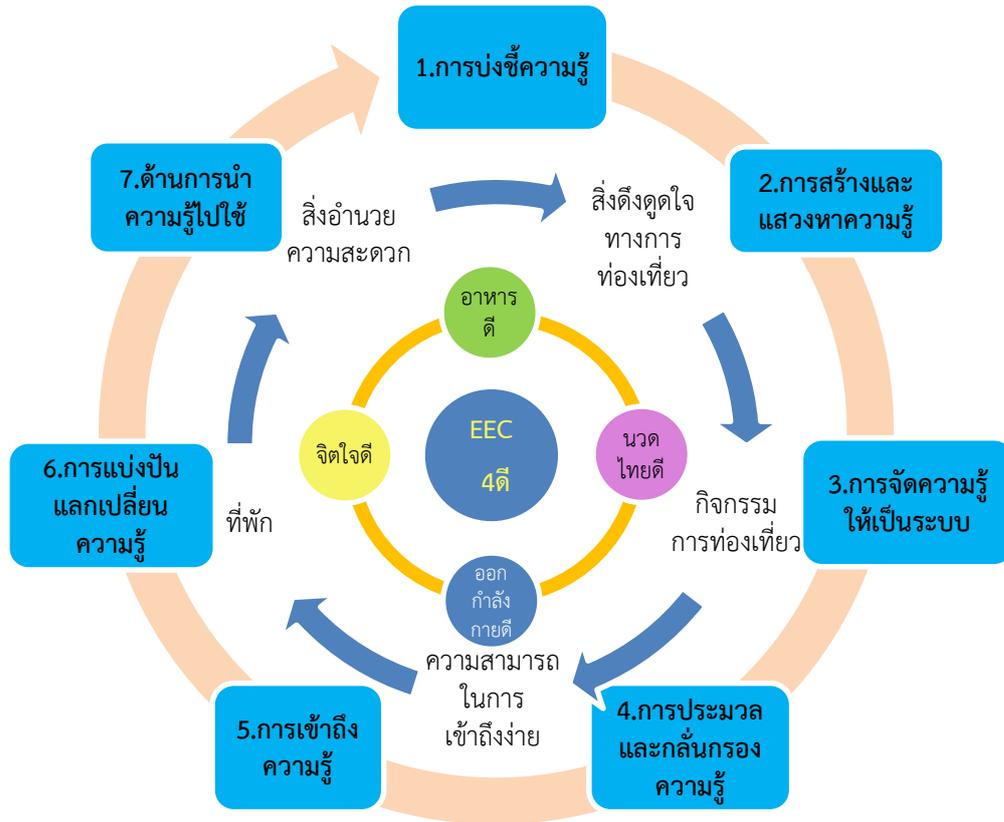
3) การจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชน เมื่อกำหนดประเด็นการจัดการความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพได้แล้ว ควรรวบรวมแยกแยะในประเด็นความรู้ ความต้องการและจัดเก็บในรูปแบบทั้งเอกสารและแบบออนไลน์ ซึ่งนักท่องเที่ยวในปัจจุบันนิยมค้นหาข้อมูลออนไลน์ก่อนการตัดสินใจท่องเที่ยว ย่อมทำให้เกิดการตอบสนองต่อการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพได้ดีขึ้น โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวหรือผู้มาพำนักอันเนื่องมาจากร่างกายในประเทศไทยที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ดังนั้น การจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบการจัดเก็บแบบออนไลน์ จะทำให้การสืบค้นเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและทันความต้องการ

4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ ผู้ประกอบการ และชุมชน ควรตรวจสอบข้อมูลความรู้ว่ามีความถูกต้องเป็นไปตามหลักวิชาการด้วยผู้มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพก่อนการเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณะ เพื่อป้องกันความผิดพลาดของข้อมูลที่เผยแพร่

5) การเข้าถึงความรู้ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ ผู้ประกอบการ และชุมชน ควรเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งทำให้การเข้าถึงความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพสามารถสืบค้นได้สะดวก รวดเร็ว และต้นทุนต่ำ ทำให้เกิดการรับรู้กิจกรรมและประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพแก่นักท่องเที่ยวได้ง่าย และทำให้เผยแพร่ได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง

6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในแต่ละจังหวัดของเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ควรเชิญผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพมาถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำงาน เพื่อพัฒนาและสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพทั้งในระดับจังหวัดและเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก อันจะทำให้นักท่องเที่ยวยอมรับคุณภาพการให้บริการของการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกได้สูงขึ้น

7) การนำความรู้ไปใช้ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชนท่องเที่ยวควรมีการตรวจสอบผลของการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ในเรื่องของรายได้จากการดำเนินงานว่ามีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง หรือมีปัญหาอุปสรรคที่ต้องรีบแก้ไข และระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ทั้งในระดับจังหวัดและเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เพื่อยกระดับการให้บริการสูงขึ้น

รูปที่ 1 แนวทางการจัดการความรู้ด้านองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบท การส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในเขตระเบียบงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก หรือ KM5AEEC4D (ที่มา: พัฒนาโดยผู้วิจัย)

อภิปรายผลการวิจัย

ภาครัฐกำหนดนโยบายทั้งในระดับประเทศและระดับกระทรวงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพอย่างชัดเจน ด้วยการยกระดับคุณภาพการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพให้ได้มาตรฐานระดับสากล ในระดับจังหวัดมีความพร้อมของทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมสุขภาพต่างกัน ทั้งนี้จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า จังหวัดชลบุรี มีความพร้อมให้บริการการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพมากที่สุด ตามด้วยจังหวัดระยอง และจังหวัดฉะเชิงเทรา ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาของ Khiawpairee, & Jarutach (2022) พบว่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทยติดอันดับ 13 ของโลก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมบริการทางการแพทย์และบริการเสริมสร้างสุขภาพ มีสถานที่และแหล่งท่องเที่ยวในเชิงธรรมชาติที่มีความสมบูรณ์และเหมาะสมกับการฟื้นฟูสุขภาพ และมีองค์ความรู้ในการแพทย์แผนปัจจุบัน แพทย์แผนไทยทั้งยาสมุนไพรและการนวดแผนไทยที่ได้รับการยอมรับในระดับโลก

ในส่วนของผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว 5 องค์ประกอบในเขตระเบียบงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก พบว่า องค์ประกอบที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญสูงสุดเรียงตามลำดับ ได้แก่ 1) สิ่งอำนวยความสะดวก 2) ที่พัก 3) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว 4) กิจกรรมการท่องเที่ยว และ 5) ความสามารถในการเข้าถึงง่าย สอดคล้องกับการศึกษาของ Siripornpisuth, & Chaiya (2016) พบว่า องค์ประกอบของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ เรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้ 1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

(Accessibility) 2) สิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว (Attraction) 3) กิจกรรมในการท่องเที่ยว (Activities) และ 4) สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenities)

ในส่วนของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มกิจกรรมออกเป็น 4 กลุ่มที่สอดคล้องกับแบบจำลอง “อารมณ์ดี มีความสุข” (Happy Model) (Dini, & Pencarelli, 2022; Xie, Guan, He, & Huan, 2022) ได้แก่ 1) อาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ 2) การนวดไทยและสปา 3) การออกกำลังกาย และ 4) การพัฒนาจิตใจ มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก อาทิ 1) ด้านอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ เช่น คริวบ้านป่าบุญ จังหวัดชลบุรี ร้านอาหารลมะขามเต่า ระยะของ 2539 จังหวัดระยอง บ้านสวน เมล่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) ด้านการนวดไทยและสปา อาทิ เดญา มาสสาจ จังหวัดชลบุรี สวนสมุนไพร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จังหวัดระยอง สวนพฤกษศาสตร์เขาหินซ้อน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา 3) ด้านการออกกำลังกาย อาทิ สนามกอล์ฟ แหลมฉับ อินเทอร์เน็ตชั้นแนล คันทรีคลับ จังหวัดชลบุรี สนามกอล์ฟ อีสเทอร์นสตาร์ คันทรี คลับ แอนด์ รีสอร์ท จังหวัดระยอง สนามกอล์ฟ บางปะกง ริเวอร์ไซด์ คันทรีคลับ จังหวัดฉะเชิงเทรา และ 4) ด้านการพัฒนาจิตใจ อาทิ วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี วัดละหารไร่ จังหวัดระยอง วัดโสธรวรารามวรวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา สอดคล้องกับผลการศึกษานี้ของ Vajrathorn, Phengphan, & Kosaiyawat (2017) ซึ่งจำแนกประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรีได้ 3 ประเภท ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยวประเภทวิถีไทย อาทิ หอพระพุทธรูปหิ้งคัมภีร์มิ่งมงคลสิรินาถ วัดป่าวิจิตรบรรพต 2) แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ อาทิ เขาสามมุก หาดบางแสน ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลน 3) แหล่งท่องเที่ยวประเภทนันทนาการ อาทิ สวนนันทนาการรัชมิ่งคลาสิก (มหาวิทยาลัยบูรพา) เดินวิงมินิมาราธอน: ก้าวตามพ่อพฤษภาตะวันออกมินิมาราธอน สถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา

การจัดการความรู้ตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5) การเข้าถึงความรู้ 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ 7) การเรียนรู้ ช่วยให้การรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในภาพรวมและของแต่ละจังหวัดได้อย่างครบถ้วนและเป็นระบบ โดยเฉพาะการบ่งชี้ความรู้ที่จำเป็นซึ่งเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญควรสอดคล้องกับเป้าหมายของวิสัยทัศน์และเป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์ทั้งในระดับกระทรวงและของแต่ละจังหวัด สอดคล้องกับการศึกษาของ Muenchan, Pimonsompong, Buddhahumbhitak, & Dabphet (2018) กล่าวว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ควรค้นหาความรู้ภูมิปัญญาที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเป็นอันดับแรก โดยผ่านกระบวนการสำรวจข้อมูลภูมิปัญญาในท้องถิ่นเบื้องต้น ผ่านกระบวนการร่วมคิดและร่วมตัดสินใจของกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นสำคัญ ทั้งนี้หากการจัดการความรู้ในรูปแบบออนไลน์มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการเผยแพร่ความรู้ในวงกว้าง ดังที่ Janruang et al., (2022) พบว่า ดิจิทัลแพลตฟอร์มทำหน้าที่นำข้อมูลความรู้และนวัตกรรมมาเผยแพร่ในโลกดิจิทัล โดยผู้ใช้แต่ละกลุ่มสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปเผยแพร่ให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ และสังคม

สรุป

การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพภาครัฐกำหนดนโยบายเพื่อการสนับสนุนอย่างชัดเจน มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพให้ได้มาตรฐานระดับสากล โดยแต่ละจังหวัดมีความพร้อมของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพที่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว 5 องค์ประกอบ นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญสูงสุดเรียงตามลำดับ ได้แก่ 1) สิ่งอำนวยความสะดวก 2) ที่พัก 3) สิ่งดึงดูดใจทางท่องเที่ยว 4) กิจกรรมการท่องเที่ยว และ 5) ความสามารถในการเข้าถึงง่าย ทั้งนี้เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพมีความชัดเจน

และสะดวกต่อความเข้าใจและสอดคล้องกับแบบจำลอง “อารมณ์ดี มีความสุข” (Happy Model) แบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) อาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ 2) การนวดไทยและสปา 3) การออกกำลังกาย และ 4) การพัฒนาจิตใจ เมื่อนำกระบวนการจัดการความรู้มาเป็นแนวทางในการแสวงหา สร้าง จัดเก็บ และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกในรูปแบบออนไลน์ย่อมช่วยสนับสนุนการเผยแพร่และเข้าถึงองค์ความรู้ของนักท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ นักท่องเที่ยวในกลุ่มคุณภาพและกำลังซื้อสูง รวมทั้งประชาชนที่มาทำงานในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เนื่องจากนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการใช้จ่ายทางเศรษฐกิจสูง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ โดยหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ควรกำหนดนิยามความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Wellness Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนรักษาสุขภาพในสถานพักผ่อน (Medical Tourism) ให้เห็นความแตกต่างกันชัดเจน โดยเฉพาะประเภทกิจกรรมในแต่ละประเภท เพื่อให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในระดับจังหวัดสามารถส่งเสริมพัฒนา และรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อการจัดทำฐานข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในแต่ละจังหวัดได้อย่างชัดเจน โดยสามารถนำแนวทางการจัดการความรู้ด้านองค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทการส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก หรือ KM5AEEC4D เป็นแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาศักยภาพและเปรียบเทียบศักยภาพของเมืองท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในจังหวัดอื่น ๆ และภูมิภาคเอเชีย รวมทั้งควรประเมินความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพในการใช้บริการนวดไทย สปา สมุนไพรเพื่อรักษา ฟันสุขภาพ อาหารสุขภาพ การออกกำลังกายเชิงสุขภาพ การพัฒนาจิตใจ เพื่อนำไปต่อยอดในการผลิตสินค้าและบริการที่ตรงความต้องการมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานการวิจัยแห่งชาติเป็นอย่างสูงที่สนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัย ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติที่ให้ข้อเสนอแนะที่ทรงคุณค่า ขอขอบพระคุณผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยจำนวนมากที่กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสูงยิ่งอันทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี

References

- Chantavanich, S. (2008). *Qualitative Research Methods*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Dickman, S. (1997). *Tourism: An Introductory Text*. Sydney, Australia: Hodder Headline.
- Dini, M., & Pencarelli, T. (2022). Wellness tourism and the components of its offer system: a holistic perspective. *Tourism Review*, 77(2), 394-412.
- Global Wellness Institute. (2024). *Wellness in Thailand*. Retrieved May 28, 2024 from <https://globalwellnessinstitute.org/geography-of-wellness/wellness-in-thailand/>
- Janruang, J., Jueng, E., Phonsri, W., Siriwattana, S. T., Karnka, S., Nareejun, K., Malasri, K., Suwannasopa, D., Loatong, P., & Sinumporn, S. (2022). Adding potential of knowledge management and innovation to local economic development through digital platform for Rajamangala University of Technology Isan. *EAU Heritage Journal Science and Technology*, 16(2), 172-185.

- Khiawpairee, B., & Jarutach, T. (2022). An opportunity and limitation of the medical hub management: The case study of Thammasat Integrated Medical Innovation Center (EECmd) and The Phuket Health Tourism Enhancement to the World-Class Health Tourism City Project. *Sarasatr*, 5(1), 140-152. [in Thai]
- Kokkhangplu, A., & Kaewnuch, K. (2021). Importance and performance analysis on tourism components in the south of Thailand. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 42(2), 275-280.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Migdadi, M. M. (2020). Knowledge management processes, innovation capability and organizational performance. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 71(1), 182-210.
- Ministry of Tourism and Sports. (2023). *Domestic Tourism Statistics Q1-Q4 (Classify by Region and Province)*. Retrieved May 28, 2024, from <https://www.mots.go.th/news/category/705>. [in Thai]
- Mueller, H., & Kaufmann, E.L. (2001). Wellness tourism: market analysis of a special health tourism segment and implications for the hotel industry. *Journal of Vacation Marketing*, 7(1), 5-17.
- Muenchan, N., Pimonsompong, C., Buddhahumbhitak, K., & Dabphet, S. (2018). Thai wisdom management for health tourism development in Thailand. *Journal of Southern Technology*, 11(2), 1-14. [in Thai]
- Padilla-Meléndez, A., & Del-Águila-Obra, A. (2016). Health tourism: conceptual framework and Insights from the case of a Spanish Mature Destination. *Tourism & Management Studies*, 12(1), 86-96.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2023). *National Strategy 2023 - 2037*. Retrieved April 11, 2024, from <http://nscr.nesdc.go.th/master-plans/>
- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Tourism and Sports. (2020). *Action Plan (2020-2022)*. Retrieved April 11, 2024, from [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://secretary.mots.go.th/download/StrategicActionPlan/AnnualGovActionPlan\(2563-2565\)MOTS.pdf](chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://secretary.mots.go.th/download/StrategicActionPlan/AnnualGovActionPlan(2563-2565)MOTS.pdf). [in Thai]
- Office of the Public Sector Development Commission. (2017). *Knowledge Management. Learning Innovation Development Project Self-learning toolkit*. Retrieved May 11, 2022, from <https://www.opdc.go.th/content/NDg2Mg>. [in Thai]
- Shang, S.S.C., Lin, S., & Wu, Y. (2009). Service innovation through dynamic knowledge management. *Industrial Management & Data Systems*, 109(3), 322-337.
- Siripornpisuth, N., & Chaiya, P. (2016). Aspects of destination image in Nong Khai province affecting the satisfaction and loyalty of Thai Tourists. *Research and Development Journal, Loei Rajabhat University*, 11(38), 56-66. [in Thai]
- Srisuk, K. (2009). *Research Methodology*. Chiang Mai: Krongchang Printing House. [in Thai]
- Suwannachim, G., Buranakul, A., Chetupong, P., & Suwannawach, P. (2016). *Creating Medical Tourism Business Competitive Advantage in Thailand* (Research Report). Rajamangala University of Technology Phra Nakhon. [in Thai]
- The Eastern Economic Corridor Office of Thailand. (2018). *The Action plan for Development and Promotion of Tourism in the Eastern Economic Corridor*. Retrieved April 10, 2024, from <https://www.eeco.or.th/tourism-development-and-promotion>. [in Thai]
- The Eastern Economic Corridor Office of Thailand. (2024). *Business Opportunities*. Retrieved April 10, 2024, from <https://www.eeco.or.th/th/business-opportunities>. [in Thai]

-
- The Economic Reform Board. (2021). *Economic Reform Plan (Revised)*. Retrieved April 11, 2024, from <http://nscr.nesdc.go.th/cr/>. [in Thai]
- Vajrathorn, T., Phengphan, W., & Kosaiyawat, S. (2017). Promotion approach for the elderly health tourism In Mueang District Chonburi Province. *Journal of Education and Social Development*, 13(1), 260-275. [in Thai]
- Xie, L., Guan, X., He, Y., & Huan, T. (2022). Wellness tourism: customer-perceived value on customer engagement. *Tourism Review*, 77(3), 859-876.